

Om WikiLeaks, Wikipedia och bibliotekens framtid (2)

Wikipedia och bibliotekarierna

15 december 2010. Wikipedia fyller 10

Idag firar alla wikipedianer i världen Wikipedias 10-årsjubileum. Alla andra borde också finna anledning att feta. Wikipedia är ett av nutidens sju underverk. Vid det här laget nödgas jag erkänna att jag också är wikipedian (det vill säga frivillig medarbetare i Wikipedia) och i den meningen kanske jävig.

I synnerhet borde bibliotekarierna och medlemmarna av Biblioteksförbundet som jag själv slå klackarna i taket. Men eftersom jag råkar vara grundligt förkyld måste jag tyvärr avstå för egen del. Mellan nysningarna och huvudvärkarna ska jag väl ändå kunna pressa ur mig några ord.

Senaste december deltog jag i föreningen ”Wikimedia Finland” årsmöte, som för övrigt hölls i Kirjasto 10 i Helsingfors. Med största sannolikhet var jag den enda medlemmen ur Biblioteksförbundet som infunnit sig. Jag skulle också gärna vilja påstå att var och en av de cirka tio andra närvarande personerna vad åldern beträffar kunde ha varit mina barnbarn. Men det vore kanske ett osakligt påstående. Nå, någonting säger det väl om evenemangets natur och anda.

Där talades det bland annat om bibliotekets eventuella roll i föreningens verksamhet. Det slogs fast att biblioteket och föreningen borde samarbeta. Jag hörde själv till dem som föreslog detta.

Vad skulle ett sådant samarbete kunna tänkas innebära? Härmed ställer jag frågan till er, Kirjasto-Kaapelis läsare och skribenter, som bildar det allmänna bibliotekets grädda i Finland (redan genom

att diskutera vad biblioteket och bibliotekarierna nu borde göra skiljer ni er från alla tysta mjölkflickor och -pojkar).

20 januari 2011. Om bokförvärvets förvillelser

Till bokförvärvare Ann-Sofi Green och de svenska bibliotekariernas BIBLIST.

Vissa läsare vill ha riktiga böcker, som är tryckta på papper. Det händer att de också är villiga att betala tusen kronor för en sådan bok. Andra läsare nöjer sig med e-böcker som bara kan läsas på skärmar eller e-papper (för att inte tala om audioböcker) men som å andra sidan är gratis. Den som skriver hittar numera ofta sig själv i den senare läsarkategorin, särskilt då jag läser artiklar i uppslagsverk. Då är det den underbara Wikipedia som gäller.

I Wikipedias artikel om det tyskspråkiga förlaget VDM (tack för referensen i Ann-Sofis meddelande!), som ger ut böcker med innehåll från till exempel Wikipedia, nämns det att förlaget i fråga håller sig med kontor i Mauritius och i Moldavien, vilket väcker associationer till de senaste avslöjandena från WikiLeaks med flera om diverse företags, bankers och politikernas ekonomiska oegentligheter i skatteparadiserna.

Wikipedianerna, som skrivit artikeln, påpekar också: ”*Submissions are neither peer reviewed nor edited*”. Alltså att inlämnade manus varken fackgranskas eller redigeras. Men här tycker jag nog att wikipedianerna som skriver om VDM försöker bita sig själva i svansen. Wikipedias fantastiska framgångar beror ju inte minst på att så mycket av det som står där faktiskt har blivit ovanligt noggrant granskat och redigerat.

Jag ska fortsätta den här lilla utläggningen med ett konkret exempel hämtat ur den ovannämnda Wikipedia-artikeln.

Förlaget VDM har publicerat en *History of Ghana* av Fredric P. Miller med flera. Boken består av några Wikipedia-artiklar om Ghana. Författaren "Fredric P. Millers" och medförfattarnas namn har förlaget måhända skarvat till ur egen fatatur. Giraferna på bokomslaget påminner mig om Johan Bargums utmärkta teaterpjäs där det frågades: "Finns det tigrar i Kongo?" Jag utgår i alla fall ifrån att bokens själva innehåll är någorlunda vederhäftigt, och kanske rentav riktigt upplysande. Ty det är som sagt hämtat från Wikipedia.

Men poängen är att Wikipedias användare kan klara sig utan att öppna kontor vare sig i gamla, hederliga Tyskland eller i skatteparadisen. Wikipedia har nämligen en egen bokskapare som varje wikipedian eller läsare av uppslagsverket kan ta i bruk. "Med bokfunktionen kan du skapa en bok av valfria wikisidor", står det i Wikipedias meny. "Du kan exportera boken i olika format, till exempel PDF eller ODF, eller beställa en tryckt kopia". Det här ska jag använda mig av när jag reser till Ghana nästa gång med bara en iPad och kanske någon enstaka färsk, om än gammaldags, bok i bagaget... Hälsningar och så vidare.

22 januari 2011. Om bokförvärvets förvillelser
(fortsättning på ämnet)

"Man ska inte bara säga't, man ska göra't också", sade några kloka lärare på 1970-talet.¹ Så blir det ju dock bara alltför sällan. I morse använde jag i alla fall Wikipedias bokskapare för att sammanställa (kompilera, som det heter) en bok om Ghana. Närmast för mina egna behov, bör jag väl tillägga. Läsare som är intresserade av Ghana kanske ändå vill ta en titt på resultatet, som finns här: <http://en.wikipedia.org/wiki/User:Mikaelbook/Books/Ghana-Wikipedia>.

Ja, och så var vi (särskilt Marie B) ju inne på frågan om hur man egentligen ska definiera "en bok".

1 Sven Björklund & Kristin Lind: *Man ska inte bara säga't man ska göra't också: upplevelser från Freinet-klasser*. Raben& Sjögren 1977 (<http://libris.kb.se/bib/7234021>)

En sak förefaller klar: sedan ett antal år tillbaka är vi i färd med att omdefiniera boken. Detsamma gäller förvisso journalismen och journalisten (behöver jag påminna om WikiLeaks?) samt biblioteket och bibliotekarien. Även dessa är redan på god väg att bli omdefinierade.

Medan jag valde ut och kombinerade de olika avsnitten i min Ghana-bok (som kallas "min" närmast därför att jag har försökt skraddarsy boken för mitt eget omedelbara behov av samlad information om Ghanas geografi, förflutna och senaste politiska historia) upptäckte jag att wikipedianerna redan har satt ihop några tusen böcker av detta slag.

Precis då jag hade sparat "manuskriptet" stötte jag på "WikiProject Ghana". Det är en grupp av wikipedianer, som bildats "för att i en anda av samarbete organisera Wikipedias artiklar om Ghana".² Medlemmarna i gruppen har letat fram och klassificerat inte mindre än 2332 Ghana-relaterade artiklar – hela två storleksordningar mer än de 22 artiklarna i min Ghanabok! Som en gest av erkänsla för sakkunskapen och en påminnelse om var mer kunskap står att söka infogade jag omedelbart Wiki-projektets projektbeskrivning i slutet av min bok. Där återfinns också en imponerande, automatiskt genererad förteckning över alla wikipedianer som har bidragit till att skriva, redigera och korrekturläsa min boks innehåll.

Nu är det dags att tala lite om en annan bok, nämligen iPad. Sedan några veckor tillbaka äger jag ett sådant ting. Ska då det också kallas för en bok, undrar jag emellanåt, men jag ska inte försöka besvara den frågan i det här sammanhanget. Låt oss helt enkelt kalla iPaden för en läsplatta. Och låt oss samtidigt påminna om någonting som Apple, iPaddens tillverkare, nyligen hade mage att göra. Vad jag syftar på är detta: för ett par veckor sedan förbjöd Apple mjukvaruutvecklaren Igor Barinov att sälja sin specialdesignade "WikiLeaks-applikation" via sin butik på nätet! Och var hittar man Apples appar om de inte står att få på Apples egna butikshyllor? Ingenstans. Apple har nämligen monopol på iPad-appar.

2 http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:WikiProject_Ghana

Jag tycker det borde pratas och skrivas mer om Apples censuratgärd i offentligheten. Dokumentationen av denna skandal har visserligen inletts av journalisterna, men bibliotekarierna kunde gärna dokumentera fallet grundligare. Det handlar ju om den läsande publikens rättigheter!

Förklaringen till att iPaden dyker upp här, i samband med Wikipedia, är förstås den att jag till slut, efter min *learning by doing*-upplevelse med Ghana-boken, överförde den sistnämnda till den förstnämnda i akt och mening att börja läsa eller åtminstone bläddra i (och på) den.

Det visade sig vara riktigt trevligt. Boken innehåller inte bara text utan också fina bilder, till exempel av kraftverket i Akosombo, som producerar elektricitet för aluminiumsmältverket i Tema. Men nu har jag skrutit tillräckligt om min bok. Som tyvärr saknar dikter. Med vänliga hälsningar och så vidare.

22 januari 2011. Bibliotekarierna och Wikipedia

Förslaget om att biblioteken borde stöda Wikipedia med pengar är kanske inte riktigt så bra som det verkar vid första påseende. Biblioteken tilldelas offentliga medel för bok- och materialförvärv, inte för att göra donationer.

Däremot skulle biblioteksfolket kunna stöda Wikipedia på arbetstid (och varför inte också på sin fritid) genom att ytterligare förbättra uppslagsverkets innehåll och främja kännedomen om och användningen av det bland den läsande allmänheten.

Varför bara tar biblioteken av Wikipedia utan att ge åt Wikipedia? Förbjuder reglementet bibliotekarierna att bidra till Wikipedia på sin arbetstid?

Skulle inte biblioteket kunna betrakta Wikipedia som sin sak på samma sätt som läkarna försöker främja folkhälsan och domarna strävar efter att stöda rättsstaten?

På den frågan svarar Heikki Poroila att det inte går för sig eftersom "biblioteket inte är en självständig förvaltningsenhet".

Men vad innebär det att biblioteket inte är självständigt? Vem eller vilka är självständiga ur en administrativ synvinkel? Hur kommer det sig att Wikipedia är självständig medan biblioteket inte är det?

Varför kan inte biblioteket vara lika självständigt som Wikipedia?

Undersåtementaliteten, den andliga underkastelsen under överheten, var ska den sluta! Biblioteket, sådant som vi har lärt känna det, har kommit till vägs ände. Antingen gör sig det allmänna biblioteket (*the public library*; folkbiblioteket) fritt och självständigt eller så kommer det att uppslukas av Google, Apple, Microsoft, Amazon, Visa med flera IT-jättar.

Biblioteket i ordets vidaste mening kommer naturligtvis inte att försvinna helt ens ifall vi tillåter den kapitalistiska IT-industrin och medvetandeindustrin (för att återanvända Hans Magnus Enzensbergers begrepp) att ödelägga det. Men som en offentlig tjänst kanske biblioteket försvinner åtminstone för en tid framåt. Det går kanske med biblioteket som det gick med posten. Det blir "Librella" eller någonting annat på de imperialistiska mördarnas *volapük*.

De imperialistiska mördarnas handgagna män uppträder i WikiLeaks-videon *Collateral Murder*, som publicerades på nätet senaste vår tack vare soldat Bradley Manning.

Administrativ självständighet betyder att man förstår och erkänner att dessa ting hör ihop: WikiLeaks, Wikimedia och biblioteket. Ifall den offentliga bibliotekstjänsten försvinner, då försvinner också offentligheten. Journalisterna förmår inte ensamma upprätthålla den eftersom pressen och media är affärsföretag, som först och främst agerar för att fullfölja vinstmotivet. Biblioteket har andra primära syften.

Sociologen Habermas beskrev hur offentlighetens strukturer successivt hade förfallit från 1750-talet till 1950-talet (i *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, 1962). Ifall Habermas också hade haft World Wide Web, Wikipedia och WikiLeaks att skriva om i början av 1960-talet så hade han kanske varit mindre pessimistisk.

24 januari 2011. Hegemoni?

Hur mycket man än försöker betona och dyrka "fakta" kommer det tider då också de mest etablerade förhållanden och begrepp förefaller att rubbas och bringas på fall – ända tills de faktiskt faller. Då för-

ändras ”hela världen”. (Efteråt kanske det trots allt visar sig att mycket ändå förblev som tidigare.)

Att boken, biblioteket och bibliotekarien är föremål för kraftiga och till synes obevekliga transformationer har länge stått klart. Förändringen som sådan är alltså ”ett faktum”, vilket Wikipedia är ett gott (och positivt) exempel på. Och trots att WikiLeaks i jämförelse med Wikipedia framstår som ett ytfenomen (ungefär så som journalismen är ytligare än den litteratur som ges ut i bokform) förtjänar också dess aktiviteter att nämnas då samhällsutvecklingen betraktas ur ett längre perspektiv.

WikiLeaks är ett uttryck för det faktum att det har uppstått en ny, annorlunda, självständig och global makt vid sidan av kommundirektörens, byråkratens, chefredaktörens, direktörens, ministrarnas, presidentens och ordförandens makt. Även om denna nya makt ”enbart” stöder sig på ”information” så tycks den i någon mån vara kapabel att rubba till och med den med rymd- och atomvapen rustade supermakten. Hur förklarar man annars dödshoten mot Julian Assange? Och varför förbjuds Kongressbiblioteket att ge sina besökare och sin personal tillgång till WikiLeaks?

Denna nya makt skulle gärna kunna få namnet ”Hegemonia” som en ärebetygelse till den republikanska statsteoretiska tradition som började med Niccolò Machiavelli och som via Antonio Gramsci fortsätter ända in i vår tid. Men i internets och ”cyberkrigets” era har också denna tradition gått in i en brytningsperiod. Dessutom vet vi inte ännu riktigt hur den nya hegemonins ansikte kommer att se ut.

Utgångspunkten bör i alla fall vara att de allmänna bibliotekens framtid beror på bibliotekarierna och inte enbart på de kommunala beslutsfattarna eller -ordförandena. Bibliotekarierna måste naturligtvis oavbrutet sköta den ”grundläggande informationsförsörjning (*perushuolto*) som också de mest passionerade militanterna är beroende av” (Poroila). Men är detta tillräckligt? Biblioteket fyller som alla vet många olika uppgifter och uppdrag i samhället. Jag skulle till exempel vilja nämna följande:

- underhållning (traditionell och lineär läsning av romaner med mera)
- barnuppfostran (bekanta sig med viktiga verk som *Vad tror du att det hände sen?* och *Nalle Puh*)
- medborgarfostran (kallas även folkbildning)

– filosofi (om det är så att vishetsälskarna behöver böcker och bibliotek)

– socialarbete (vilket enligt biblioteksspecialisten Tuula Haavisto anses höra till bibliotekets viktigaste uppgifter i Storbritannien.³)

- kulturernas mötesplats (tänk globalt)
- lokal minnesinstitution (*Community Memory*)
- civilisationens minnesorganisation (*translatio imperii et studii*)
- med mera, med mera.

Dessa verksamhetsområden betonas olika beroende på land och kontext. Icke desto mindre är biblioteket universellt. ”Bibliotek är fantastiskt så totalt lokalt och globalt samtidigt”, rapporterar Ingrid Atlestam från ett besök på Mauritius (*BiS* 4/2010). Den nya universalism som behövs i dag kan bara byggas i samarbete med biblioteken och med bibliotekariernas direkta bistånd och medverkan.

Vilket ger anledning att återkomma till Wikipedia och till frågan om bibliotekets självständighet. Den innebär framför allt att biblioteket vägrar att andligen underordna sig överheten. Tiden är mogen för att föra den politiska maktfördelningen i samhället ett steg vidare så att biblioteket och internet hävdar sin globala självständighet och ser till att den tryggas i grundlagarna. Detta innebär utan tvivel en revolution, men det måste vara en revolution som bygger på icke-våld – har någon sett biblioteket eller bibliotekarierna gripa till våld? Biblioteket, liksom för övrigt Wikipedia och WikiLeaks, är

3 Haavisto, Tuula: ”Ad astra – Will the Libraries Have a Starring Role in the Information Society?”, i Mäkinen, Ilkka (red.): *Finnish Public Libraries in the 20th Century*, Tampere University Press 2001, s. 155: ”In the Nordic tradition library work has been seen as a part of the project of liberal education for the entire nation. In the British isles the public library continues to be much more a part of social work than in Finland”. Ett färskt exempel på den brittiska traditionens livskraft är John Patemans och John Vincents bok *Public Libraries and Social Justice* (Ashgate 2010).

Nyliberalerna i England är dessvärre redan i full färd med att lägga ned örikets sociala bibliotek. Jämför rapporten ”Mapped: London’s Threatened Libraries” (<http://londonist.com/2011/01/mapped-londons-threatened-libraries.php>).

helt enkelt icke-våldsprojekt. Vidare måste den nya maktfördelningen genomföras globalt. Dess syfte är att ta makt från de alltför mäktiga och militanta nationalstaterna och att ge makt åt biblioteket respektive internet. Om detta låter mycket besvärligt för att inte säga omöjligt att genomföra bör man än en gång betänka, att biblioteket och internet är universella mänskliga institutioner.

Hela världen kommer ändå inte att förändras i ett slag. Förändringen, den globala utvidgningen av republiken och demokratin, kommer knappast heller genom mellanstatliga avtal. Avgörande är det som sker i byar och kommuner och det gäller att i första hand förändra sin egen världsdel. Ett exempel på hur man nuförtiden samtidigt kan tänka och handla globalt och lokalt med hjälp av internet är *Mayors for Peace* (<http://www.mayorsforpeace.org/>) till vilka under några få år på 2000-talet cirka 4500 borgmästare och kommunala chefer i 150 länder har anslutit sig. Skam till sägandes har hittills bara tre kommunchefer i Finland (Mariehamn, Varkaus, Nousiainen) gått med i initiativet.

24 januari 2011. Vad är upplysning?

Innan dimman av missförstånd tätar och anklagelserna börjar hagla vill jag påminna om filosofen Kants tanke enligt vilken upplysning är människans utträde ur hennes självförvållade omyndighet.

Vad jag har sagt är, i korthet, att förhållandet mellan folkbiblioteket och Wikipedia kanske inte är riktigt som det borde vara. (Detsamma gäller för övrigt också WikiLeaks). Sanningen att säga bekymrar det här mig i så hög grad att jag kan ha skrivit någonting som kunde tolkas som en anklagelse. Men jag har inte velat anklaga någon utom det militärindustriella akademiska komplexet.

Vad är då det militärindustriella akademiska komplexet?

Det militärindustriella komplexet är en term som syftar på gemensamma intressen mellan försvarsindustri, militär, övriga myndigheter och politiskt system. I ett sådant system är militären beroende av industrin att förse dem med materiel, medan vapentillverkarna är beroende av myndigheterna för att kunna bibehålla en stadig inkomstkälla. Det är ett exempel på en ”järn-

triangel”. Efter att Dwight D. Eisenhower, i sitt avskedstal som amerikansk president 1961, varnade för det militärindustriella komplexet fick termen bred spridning. Den används i pejorativa sammanhang, där den syftar på samarbetet mellan försvarsindustrin, Pentagon (militären) och de amerikanska myndigheterna – en kartell som av kritiker anses verka mot allmänintresset med ekonomisk vinning som motivation.

År 1956 hade den amerikanske sociologen C. Wright Mills i en uppmärksam studie, *Makteliten*, visat på att en tredelad maktelit bestående av militär, ekonomi och den federala regeringen i stort sett, satt demokratin ur spel.

Militärindustriella komplex är inte unikt för USA utan finns eller har funnits i olika varianter i många länder världen över, även om de är mycket mindre omtalade: till exempel det sovjetiska, det kinesiska, det israeliska, det ryska, det indiska, det pakistanska, det franska och det nordkoreanska militärindustriella komplexet. I Sverige fanns och finns det svenska militärindustriella komplexet, med företag som Bofors, BAE Systems och SAAB och deras kopplingar till militären och staten.

förklarar Wikipedia och tillägger:

Denna artikel om militär verksamhet, organisation eller vapen är bara påbörjad. Du kan hjälpa till genom att utöka den.

25 januari 2011. *Specialister och generalister*

Till skillnad från en ganska vanlig missuppfattning har Wikipedia inte skrivits av specialister utan uppslagsverket är tvärtom ett verk av generalister, som också riktar sig till generalister och till alla andra.

Med generalister avses till exempel journalister, politiker och bibliotekarier, till vilkas jobb hör att handskas med stora mängder information på ett tämligen ytligt sätt. En annan sak är sedan, att vissa politiker, journalister och bibliotekarier inte ens ytligt befattar sig med tillräckligt stora informationsmängder.

En del framgångsrika generalister är visserligen också specialister. Så till exempel Jared Diamond, en fysiolog som ursprungligen specialiserade sig

(doktorerade på) gallblåsan. Sedermera har Diamond utforskat bland annat världshistorien, sociologin, antropologin, ornitologin, människans sexualitet och epidemierna – och således kommit att bli en verkligt imponerande generalist.

När Jared Diamond nyligen tilldelades det svenska Kungliga Vetenskapspriset, uttalade han i tidskriften *Tvärnsnitt* (4/2010) en varning mot den utbredda miss-tänksamheten beträffande generalister. Denna utgör ”ett allvarligt problem”, påpekade han. Vidare sade Diamond:

Ju bredare kunskaper du har, desto mer kan du se. Ju fler tekniker du har, desto bättre kan du lösa problem.

Man skulle önska att bibliotekarierna gjorde Diamonds synpunkter på generalism till sin ledstjärna och infogade dem i sin yrkesetik. Då skulle de också fullt ut erkänna Wikipedia såsom ett av sina arbetsverktyg, som bör utnyttjas, vårdas, kultiveras och vidareutvecklas i samarbete med den läsande publiken.

Till wikipedianernas tumregler hör att inte försöka bidra till uppslagsverket med originalforskning (regeln kallas ’no original research’). Det är därför Wikipedia inte kan fylla måttet för de verkligt sakkunniga, alltså specialisterna, som ju med rätta betraktas som sådana precis på grund av sin originalforskning. För generalisterna och alla andra är det gemensamma digitala uppslagsverket ändå ett nödvändigt verktyg. Detsamma gäller specialisterna så snart de vågar sig utanför sina egna smala specialområden.

Vari bottnar Wikipedias nödvändighet? Jo, den beror på att det gemensamma studiet och den gemensamma kunskapen bidrar till att lösa våra gemensamma problem.

Bland Jared Diamonds verk i svensk översättning finns boken *Undergång – Civilisationernas uppgång eller fall* – ett mastigt verk på cirka 600 trycksidor. Tidskriften *Tvärnsnitts* intervjuare bad Diamond sammanfatta denna bok i en enda sats. Så här svarade han:

Faktorerna bakom ett samhälles förmåga eller oförmåga att upptäcka och lösa sina problem kan grupperas i fem kategorier: mänsklig påverkan på nödvändiga resurser, extern klimatförändring,

relationer med vänliga samhällen, relationer med fientliga samhällen samt att samhällets egna politiska, ekonomiska och sociala institutioner tillåter att man upptäcker och löser problemen.

Detta, att samhällets egna politiska, ekonomiska och sociala institutioner måste tillåta att man upptäcker och löser problemen, får mig att ännu en gång tänka på biblioteken och biblioteksvetenskapen som ett mer eller mindre specialiserat forskningsfält. Och givetvis också på bibliotekarieyrkets transformationer i internetåldern.

26 januari 2011 Exkurs. Exemplet Frank Zappa

Låt oss på en läsares begäran skärskåda den finskspråkiga Wikipedians artikel om Frank Zappa.⁴ Artikelns första version uppstod 8.2.2005 och den första korrigeringen gjordes två minuter senare. Då lydte artikeln i sin helhet som följer:

Amerikkalainen muusikko, säveltäjä. Syntynyt 1940. Kuollut 4.12.1993. [Amerikansk musiker och kompositör. Född 1940. Död 4.12.1993]

Bara 74 bokstavstecken. Sex år (26.1.2011) och enligt mina beräkningar 773 ändringar och tillägg senare har Zappa-artikeln vuxit till 75 767 bokstavstecken. Men det betyder inte att den är färdig. För ett par veckor sedan ändrade signaturen ’Agony’ ordet *kitaravirtuoosi* (gitarrvirtuos) till *kitaristi* (gitarrist), vilket bättre motsvarar uppslagsverkets neutrala synvinkel (*Neutral Point of View*; jämför <http://sv.wikipedia.org/wiki/NPOV>).

Under årens lopp har finska Wikipedia också fått en artikel, påbörjad 2009, om *Mothers of Invention*, bandet som spelade ihop åren 1964–1975 med Frank Zappa som musikalisk ledare.

Är Zappa-artiklarnas upphovsman specialist eller generalist? Vem har egentligen skrivit dessa artiklar? Och varför?

Vi kan bara gissa. Zappa är en högt älskad musiker. Men det finns förstås de som hyser avvikande åsikter om Zappa. Kanske det också finns kritiker som med en till paranoia gränsande vaksamhet följer med vad som skrivs på Wikipedia för att se till att ingen i misstag utnämner Zappa till ”virtuos”?

⁴ http://fi.wikipedia.org/wiki/Frank_Zappa

I vilket förhållande står Wikipedia till kritiken? Här stöter man på ännu en av uppslagsverkets begränsningar. I uppslagsverken trivialiseras oundvikligen varje kritiskt omdöme då ju, som Walter Benjamin uttryckte saken, konstverket är det blanka vapnet i andarnas kamp. Uppslagsverket utgör inte den kampens slagfält. Snarare är det att uppfatta som ett övningsfält.

En encyklopedisk artikel kan inte vara kritikens sista ord men kan ändå vara vara till nytta och nöje. Och vad är läsning och studier, om inte övning eller rent tidsfördriv?

26 januari 2011 Fortsättning på exkursen

Det påpekades, att en specialist eller sakkuning ingalunda behöver vara en forskare. Ja, så förhåller det sig onekligen också i vårt exempel. En diskofil kan ju mycket väl ha kommit över någon Zappa-skiva eller någon sakuppgift, som bara ett fåtal längre känner till. Den ifrågasvarande diskofilen behöver naturligtvis inte vara en vetenskapsman för det.

Å andra sidan måste den vetenskapliga specialisten vara en forskare. Vetenskapsman eller -kvinna blir man bara genom att forska.

Wikipedia är en historisk nyhet (ett *novum*) eftersom den möjliggör ett omedelbart samarbete mellan vetenskapliga och icke-vetenskapliga specialister, det vill säga mellan forskarna och de så kallade vanliga människorna. Bägge har utan vidare möjlighet att bidra till Wikipedias innehåll. 'Wiki' betyder 'snabb' på hawaiiiska. Snabb, ögonblicklig, omedelbar...

Varje bibliotekarie borde (ursäkta att jag upprepar mig) göra sitt bästa för att på sätt eller annat bidra till Wikipedia. Under de senaste tio åren har Wikipedia blivit en del av biblioteket lika väl som *Encyclopaedia Britannica* eller *Uppslagsverket Finland*. De sistnämnda uppslagsverken är enligt mångas åsikt skrivna av specialister. Andra sakkunniga är kanske av annan åsikt både om vissa allmänna ting och om en del av detaljerna.

Men nu har jag kommit långt ifrån ämnet, det vill säga Frank Zappa och musiken, denna stundernas stora fördjupare, som till och med får Wikipedia och biblioteket att blekna.

Avslutning: Om bibliotekens framtid

Av ovanstående går det väl knappast att dra några slutsatser om bibliotekens framtid. Den som förutspår framtiden borde nämligen begripa både det som är, och det som borde vara – det senare för att på ett positivt sätt kunna bidra till att framtiden förverkligas. Vad jag tycker mig se i nuet är, som jag någonstans skrev, en risk för att biblioteket i den form vi känner det helt enkelt subsumeras under Kapitalets logik (även kallad marknadslogiken). Nog för att informationen och förmedlingen av den sedan länge är djupt integrerade i kapitalismen. Men vi har trots detta lärt oss uppfatta biblioteket såsom en offentlig tjänst, vilken upprätthålls (och bör upprätthållas) vid sidan av varuproduktionen och -marknaderna i ett slags jämviktsförhållande till dessa. Läsningen som sådan har inte heller hittills belagts med tim- och minutavgifter och läsaren själv har inte kunnat anklagas för brott mot äganderätten bara för att han eller hon läst en viss bok eller text. Så kommer det tyvärr inte nödvändigtvis att fortsätta att vara i framtiden.

Fallet WikiLeaks har dessutom uppenbarat risken för en återgång till Nya Tidens första århundraden då biblioteken ägdes av mer eller mindre tyranniska kungar och drottningar, vilka också hade rätt att vid behov bestämma precis vad som fick eller inte fick visas och läsas.

”Välkommen till Kina!”, kommenterade någon i det amerikanska kongressbibliotekets blogg bibliotekets beslut att blockera tillgången till WikiLeaks på personalens och besökarnas datorterminaler. Nu håller ju även Kina på att bli ett modernt samhälle, men så långt som till en autentisk åsikts- och internetfrihet har landet inte ännu avancerat. Och i det avseendet är Västerlandet kanske redan på väg tillbaka till Kinas nuvarande stadium.

Jag hoppas innerligt att internet i längden kommer att visa sig vara en alltför hård nöt att knäcka för all världens supermaktstrategier och nationalstatsregeringar. WikiLeaks, Wikipedia och biblioteket, som också i allt högre grad håller på att fusioneras med internet, är mot kriget. *Libri non bombe* står det på flera av mina bokmärken – det var stadsbibliotekarierna i Cologno Monzese (nära Milano) som gav mig en bunt av dem. Bara den som ställer

den egna nationens, det egna partiets eller det egna prästerskapets intressen högre än någonting annat kan förneka att biblioteket till sin natur är en kosmopolitisk krigsmotståndare.

Mänsklighetens gemensamma knåpande med Wikipedia i alla dess olika språkversioner förefaller också på det stora hela att undandra sig statlig propaganda och kommersiell infiltration.

Slutligen bevisar WikiLeaks, kanske mer än något annat samtida fenomen, att världens nuvarande politiska system är helt förlegat och en broms för det internationella samarbete som skulle behövas för att råda bot på människosläkets gemensamma problem. Det är dags för biblioteket och bibliotekarierna att, som den norska bibliotekarien Anders Ericson föreslår, ”ta saka”.

Från Norges bibliotekarier kommer också, så vitt jag vet, bibliotekssamfundets hittills enda klara stöduttalande för WikiLeaks. Hoppas fler sådana åsiktsmanifestationer har förekommit redan när denna artikel går i tryck.

UTTALELSE OM WIKILEAKS (17.12.2010)

Åpne samfunn

Det er et grunnleggende prinsipp i et demokrati at befolkningen skal ha innsyn i de beslutninger og beslutningsprosesser som angår dem. Åpne samfunn er et hinder for korrupsjon og misbruk av makt.

WikiLeaks har bidratt til økt innsyn for allmennheten gjennom å bringe fram til offentligheten kritikkverdige forhold. Forsøkene på å stenge WikiLeaks bærer preg av forhastede reaksjoner, som pr i dag ikke er sanksjonert i noen rettsal. Dette kan true informasjonsfriheten.

Ytringsfrihet

Bibliotekene betrakter informasjonsfriheten som grunnleggende for å fremme ytringsfrihet og demokrati. WikiLeaks' virksomhet og materiale åpner for fornyet diskusjon om hvilke rolle bibliotekene skal spille i den forbindelse. Det grunnleggende er etter vårt syn at bibliotekene bl.a. skal kunne tilby informasjon – også på nett – som er maktkritisk. Bibliotekorganisasjonene i Norge har gjennom sine felles etiske retningslinjer slått fast at så sant materialet er innenfor lovens rammer skal ikke dette materialet spesialbehandles, men være like tilgjengelig som annet materiale ved biblioteket.

*Svein Arne Tinnesand / Norsk Bibliotekforening
Kristin Røijen / Norsk fagbibliotekforening
Monica Deildok / Bibliotekarforbundet
Trygve Eliassen / Fagforbundet – rådet for bibliotekansatte*

MIKAEL BÖÖK

(Detta är den avslutande delen i den tvådelade artikeln som inleddes i nummer 3/2011)

Nya Argus byter postadress

den 1.5.2011.

Adressen är härefter:

Brahegatan 18 b A 10

20100 Åbo

ETT URVAL ARTIKLAR OCH
ETT KOMPLETT REGISTER
ÖVER INNEHÅLLET I
ARGUS OCH NYA ARGUS
SEDAN 1907 HITTAR DU PÅ
WEBBEN:

[www.kolumbus.fi/
nya.argus/Arkiv](http://www.kolumbus.fi/nya.argus/Arkiv)